

A PASSIÓ

Evangélium Mel Gibson szerint

Semmi nem időszerűbb ma az emberiség, a társadalmak, a kis- és nagyközösségek vagy az egyes ember számára, mint Jézus Krisztust hatni engedni az életükre. A világ ma oly mértékben sodródik, annyi a veszélyhelyzet, a deviancia, valamit annyira elrontottunk, hogy ki kell mondani: „A világnak Jézus kell!” Mert más esély nincsen! Jézus kell, mielőtt még minden tönkremegy.

A kérdés az: Milyen Jézus? Az evangéliumok lapjairól közénk jövő, a szeretet országát tanító Jézus kell? Vagy a megváltás teológiájának Jézusa kell? Esetleg mindkettő? Óriási ma az írástudók felelőssége, hogy milyen Jézus-képet hirdetnek, főleg a hollywoodi filmgyártás eszközeivel. Mert milliárdnyi ember néz meg egy-egy szuperprodukciót, tömegek találkoznak ezeken keresztül Jézussal. Egy Jézus életéről szóló film hatása nagyobb, mint papok és tanítók ezreinek munkája vagy keresztények millióinak élete. Ez a hatás azért is nagy, mert a filmnézők táborának jelentős része a lelkipásztorkodás megszokott eszközeivel elérhetetlen, és a film olyan érzelmi, képi műnációt szolgáltat, amit könyvek, prédikációk, liturgiák, imák nem képesek nyújtani. A felelősség óriási, és messze túlnő a filmkészítő esetleges eredeti szándékán, hogy ti. ő csak a passiót akarta megjeleníteni. Fel kell tenni az elvi kérdést is: Reális képet ad-e Jézusról, ha kiemelünk egy részt az életéből? Mert Mel Gibson filmje nem csupán Jézus életének utolsó 12 órája, hanem kőkemény állásfoglalás is: a szenvedésről, a megbocsátásról, a zsidókról, a politikai hatalomról, a cinizmusról, a hitről.

„A világnak Jézus kell!” De a film valójában nem Jézusról szól, hanem arról, hogy ki hogyan viszonyul Jézushoz, az ő mártíromságához. Ez az a legnagyobb probléma ezzel a filmmel: újból kimaradt egy lehetőség Jézus megismerésére. Újra áthelyeztük a súlypontot. Hiszen Jézus élete, tanítása és halála együttesen alkotja őt. A halál és a szenvedés kiragadásával gellert kap a komplex jézusi mű. A filmben bemutatott viszonyok végtelemül leegyszerűsítettek, belső fejlődés nélküliek, sematikusak. A rosszszak ördögi rosszak, a jók angyalisan jók.

Mi a zsidóság viszonya Jézushoz a film szerint? Agresszív, önmagukból kikelt, gyűlölettel teli papok és vér-

szomjas nép, mely ravaszsággal, fenygetéssel eléri Pilátusnál a halálos ítéletet.

Milyen a római hatalom? Taktikus; mindenáron a hatalom megtartása a célja, a felelősség elhárításával és a tömegek manipulálásával.

Milyen Heródes? Erkölcstelen kéjenc, aki a homoszexualitás határait súrolja.

Milyenek a katonák? Perverz, sadista parancsvégrehajtó gépek.

Milyenek a tanítványok és Mária? Őszinte érzésekkel hitelesen együtt szenvedők.

És a gonosz mindenütt jelen van: kígyó képében, kukacként, eltorzult gyerekarcként, és ténylegesen a csuklya mögé rejtőzve.

Az evangéliumokat olvasva azt mondhatjuk: lehet, hogy mindez így történt; mert ilyen a gyűlölet, ilyen a hatalom, és lehet ilyen a szenvedés. A film reális – eltekintve a teátrális nem evangéliumi jelenetektől, mint a holó, vagy az asztalkészítés, vagy akár Veronika, illetve a megkínzás túlzásai. A fényképezés néha giccsbe hajló, az effektusok túlzóak, a jelenetek történelmileg és orvosilag helyenként hiteltelenekek. (Egy orvosprofesszor kiszámította, hogy a filmben kb. 15 liter vér folyik ki Jézusból.) A néző érzelmei felkorbácsolódnak. A keveset több lett volna. De nem ez a lényeg. Mel Gibson szemlélete már csak ilyen. A lényeg az, hogy Jézus szenvedése és megbocsátása a filmben valószínű. Igaz, hogy mai világ szenvedései sem maradnak el ettől, gondoljunk a holocaustra, Irakra, Ruandára, az éhező gyerekekre, a sérültek évtizedes szenvedéseire. Már Bergmann megkérdezi: Mi Jézus 12 órás szenvedése egy sérült egész életen át tartó szenvedéséhez képest? És hányan bocsátanak meg ma is emelkedett lélekkel betörőknek, szülőgyilkosoknak, auschwitzit kínzóknak. Kérdés, hogy Jézus mégoly nagy szenvedése és megbocsátása-e az alappillére a jézusi tanításnak.

Újra vissza kell térnünk a kiindulóponthoz: „A világnak Jézus kell!” De vajon segítő-e, előremutató-e ez a film, vagy csak kasszasiker, üzleti vállalkozás? Bár ez sem jön rosszul valakiknek, az önmagát mélyen katolikusnak mondó Mel Gibson ennél nagyobbat markol, jobban aktualizál:

A világban egyre jobban ébredő és egyre inkább meghatározó vallási fundamentalizmusok (az iszlám és a

zsidó) mellé felemeli a keresztény fundamentalizmust. Don Cupitt vallásszociológus szerint az egyházaknak csak akkor van jövőjük, ha fundamentalistává válnak. Ez az USA-ból nézve már kőkemény politika, hiszen a katolikus és protestáns fundamentalisták egymásra találása és megerősödése választásokat tud eldönteni. Kultúrák harca ez, ahol a hit mozgatja a történelmet. Iszlám, zsidó, keresztény párbeszéd szükségessége? A film nem sugallja mindent. Sőt! A film nem antiszemita, csak azzá tehet.

A katolikus egyházban egyre markánsabban szemben áll a zsinat szellemében gondolkodó és működő, illetve a rendparti, konzervatív egyházvezetés, és a mögéjük felzárkózó hívők vonala. Ez a különbség sajátos hatalmi harcban nyilvánul meg, s az a legmagasabb vatikáni szintekig ér fel. Az Opus Dei [vö. ÉV, 2004. április, 16. o.] erősödése (Mel Gibson lelkesen szimpatizál vele), az egyházon belüli gondolkodási szabadság korlátozása – mind-mind ennek a hatalmi harcnak a része. Nem véletlenül üdvözölte a filmet a konzervatív egyházvezetésű országok püspöki kara, míg a zsinat szellemében működő német és francia püspöki kar kritikával fogadta. A pápa nem talált kivetni valót a filmben, a német püspökök annál inkább.

A teológiai világa is lassan kettészakad. A Jézus megváltó szenvedését a középpontba helyezők állnak szemben a jézusi tanítást hangsúlyozókkal szemben. A keresztthalál Jézus eljövételének célja, avagy életének egyenes következménye? A film a hagyományos (azaz a Szent Pál-i) teológia apoteózis.

Ezekbe az egyre mélyülő repedésekbe A passió újabb éket üt. Hangsúlyozni kell: Mel Gibson nagyon jó filmet csinált. Hatásos. És mérhetetlenül veszélyes. Árkokat ástott, pedig azokat betemetni kellene. Gyűlöletet hozott oda, ahol simogató szeretetre lenne szükség. Erzelmeket és indulatokat indukált, holott csendesen tanítania kellett volna. Istenképet adott, de nem reális. Produkciót csinált, pedig Jézust kellett volna adnia.

„A világnak Jézus kell!” A jó hír. Az evangélium. Ha kell, a film eszközeivel, de nem Mel Gibson szerint.

Garay András

Várjuk olvasóink hozzászólását!